God Svenska! Språkliga attityder hos gymnasieungdomar och gymnasielärare i ett mångspråkigt Sverige.

Medarbetare:
Catrin Norrby (catrin.norrby@nordiska.su.se)
Gisela Håkansson (gisela.hakansson@ling.lu.se)

Finansiär:
Svenska Akademien, Fonden för forskning i modern svenska och för svensk språkvård

Vad syftar projektet till?
Vi intresserar oss för språkliga attityder som kommer till uttryck inom ett specifikt verksamhetsområde: skolan. Språkvård är en normerande verksamhet och vi undersöker hur å ena sidan olika elevgrupper, å andra sidan lärare överensstämmer eller skiljer sig åt i sin uppfattning om vad som är god svenska. I det sammanhanget studerar vi också om det finns någon skillnad mellan normuppfattning och rapporterat språkbruk. Genom att studera eventuella skillnader i normuppfattning mellan de två grupperna, men även inom grupperna, hoppas vi kunna bidra till en diskussion om språkförändring och om svenskan i ett utvecklingsperspektiv. I en vidare samhällskontext är det av intresse att belägga huruvida olika språkanvändare har skilda uppfattningar om vad som är god svenska och hur sådana eventuellt skilda normuppfattningar kan resultera i en omdefiniering av språkvårdens mål i ett allt mer mångkulturellt Sverige.

Frågor som vi söker svar på:

1. I vad mån har lärare och elever, som kollektiv, olika normuppfattning?
2. I vad mån finns det skillnader i normuppfattning inom respektive grupp och hur kan de i så fall förklaras?
3. Vilken praktisk betydelse har eventuella skillnader för dagens och framtidens språkvård?
4. Finns det skillnader mellan deltagarnas allmänna uppfattning/attityd till ett visst språkligt fenomen och det egna (rapporterade) bruket, såväl på individ- som gruppnivå?

Hur gör vi?
Vi samlar under 2010–2011 in material på gymnasieskolor genom *enkäter*. Både elever och lärare deltar i undersökningen. Eleverna går på olika gymnasieprogram, bor på olika orter i Sverige (se karta nedan), har olika språklig och kulturell bakgrund samt representerar båda könen. Lärargruppen består av både manliga och kvinnliga lärare i olika åldrar och de undervisar i olika ämnen och på olika program för att vi ska få en så bred bas som möjligt.

Enkäten består av 14 autentiska språkexempel. Vi har hämtat exemplen från en rad sammanhang; de representerar såväl tal- som skriftspråk, offentligt och privat språk samt givetvis olika formalitetsgrad samt kommer från olika verksamhetsområden. Deltagarna får värdera varje språkexempel utmed en graderad skala om fem steg, från mycket bra till mycket dåligt. Vi frågar dem även om de tror att exemplet ifråga kommer från tal eller skrift samt om de skulle använda formuleringen själva. En poäng med att be deltagarna att också ange om de själva skulle använda uttrycket är att vi kan komma åt eventuella skillnader i allmän attityd till ett uttryckssätt och det egna (rapporterade) bruket.

Enkätmaterial:
15 gymnasieskolor
12 svenska orter
1000 elever

- Kiruna, Jokkmokk
- Umeå
- Stockholm, Huddinge
- Motala
- Vänersborg
- Växjö
- Karlshamn, Karlskrona
- Landskrona, Lund

Map from Google maps

För att avgöra om och i vilken mån enkätsvaren är typiska för den egna gruppen, eller representativa för svenskar mer allmänt, har vi en kontrollgrupp som också besvarar enkäten. De representerar olika yrkeskategorier, utbildningsnivåer, åldrar och bor på olika orter för att försöka fånga ett urval av 'den breda allmänheten'. I ett senare skede kommer vi också att anordna *fokusgrupper* med dels elever, dels lärare. Fokusgruppsmedlemmarna ingår inte i enkätundersökningen, eftersom en poäng är att de ska få ta del av enkätundersökningens resultat och ge synpunkter och kommentarer på svaren.

Vad är nytt?

Projektets uppläggning skiljer sig från traditionell sociolingvistisk metod på så sätt att vi explicit frågar om attityder och fördomar (stereotypa uppfattningar) om språk. Inom sociolingvistiken har man ofta dolt sitt verkliga syfte i hopp om att få in "autentiskt" språkbruk där deltagarnas attityder antas komma fram indirekt. I vår studie står språkfrågorna istället explicit i centrum och vi ger deltagarna tydlig information om studiens syfte.

Pilotstudie

Under 2009 genomförde vi en pilotstudie där två grupper om vardera fyra gymnasister fick föra ett kort samtal, bl.a. utifrån några språkliga exempel. Erfarenheterna från pilotundersökningen pekar på att det är fruktbart och angeläget att ringa in ungdomars, och lärares, språkliga attityder och normativa föreställningar om språk. Resultat från pilotstudien finns redovisade i följande artikel:

Norrby, Catrin och Håkansson, Gisela. 2010. Svenska här och där: ungdomar diskuterar språkbruk. För bibliografisk information se:
http://su.diva-portal.org/smash/record.jsf?searchId=1&pid=diva2:370867